

Czekanow, Andriej

Zarys historii techniki ZSRR

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/1-2, 242-243

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kim kręgu nie tylko historyków nauki, lecz również biologów rozmaitych zakładów naukowo-badawczych i szkół wyższych. Wzięli w niej udział przedstawiciele 18 miast Związku Radzieckiego.

Dyrektor Centralnego Zarządu Uniwersytetów, N. W. Pilinienko, w zagajeniu konferencji mówił o dużym poznawczym i wychowawczym znaczeniu badań nad historią biologii. Zastępca sekretarza naukowego Wydziału Biologii Ogólnej AN ZSRR, członek korespondent Akademii, G. W. Nikolski, porównywał wagę różnorodnych zagadnień biologii w przeszłości i teraźniejszości. Podkreślił on konieczność zorganizowania systematycznej pracy nad historią nauk biologicznych oraz rolę Instytutu w zespoleniu i koordynacji badań.

Referat *O podstawowych problemach historii biologii* wygłosił zastępca dyrektora Instytutu, doktor nauk biologicznych, S. R. Mikulinski. Referent naświetlił zadania historii przyrodznawstwa jako nauki, jej ważny udział w wykrywaniu ogólnych prawidłowości rozwoju wiedzy naukowej, w opracowywaniu teorii i logiki badań naukowych. Przykładami z różnych epok przekonująco zobrazował on historyczną zależność stanu nauk biologicznych od koncepcji społeczno-politycznych i filozoficznych. Dużo miejsca w referacie zajęło zagadnienie zawartości i zasięgu historii biologii oraz jej więzi ze współczesnością.

Z referatem *O wzajemnym związku biologicznych i innych form ruchu materii* wystąpił dyrektor Instytutu, członek korespondent Akademii, B. M. Kiedrow. Omówił on postępy współczesnej biologii, jej łączność z innymi naukami przyrodniczymi oraz podzielił się swoimi rozważaniami o zadaniach i zasadach układu dzieła o historii biologii, przygotowywanego przez pracowników Instytutu.

Referaty S. R. Mikulinskiego i B. M. Kiedrowa, a także rozesłany uprzednio konspekt *Historii biologii*, wywołały ciekawą dyskusję. Szczególną uwagę skoncentrowano na zagadnieniach periodyzacji historii biologii, struktury planowanej książki, sposobu wykazania wartości wkładu rosyjskich i radzieckich uczonych do nauki światowej itd. Poruszano również problematykę historii medycyny, fizjologii, ekologii, genetyki i innych dyscyplin. Przedłożone zostały liczne wnioski w sprawie polepszenia nauczania historii biologii w szkołach wyższych. Podczas konferencji zabrało głos ogółem 38 osób.

Jewgienija Sienczenkowa

ZARYS HISTORII TECHNIKI ZSRR

Wśród wydawnictw jubileuszowych, przygotowywanych na 50-lecie rewolucji październikowej, znajduje się m.in. *Zarys historii techniki ZSRR w ciągu 50 lat* (2 tomy, ok. 120 arkuszy). 26 listopada 1963 r. w Instytucie Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR odbyła się konferencja w celu omówienia konspektu *Zarysu*, wymiany poglądów na temat ogólnej struktury dzieła, jego treści, metodyki wykładu oraz dla koordynacji poszczególnych rozdziałów i części.

Zespół autorski *Zarysu* składa się z ok. 60 wybitnych specjalistów poszczególnych dziedzin techniki, w tym — 10 rzeczywistych członków i członków korespondentów AN ZSRR, 18 doktorów nauk technicznych oraz dużej liczby kandydatów tych nauk. Na czele kolegium redakcyjnego *Zarysu* stoi I. I. Artobolewski, członek Akademii.

W konferencji pod przewodnictwem członka Akademii A. A. Błagonrawowa oraz zastępcy dyrektora Instytutu A. S. Fiodorowa — brało udział ok. 100 osób, członków zespołu autorskiego i kolegium redakcyjnego *Zarysu*, przedstawiciele różnych resortów, instytutów naukowo-badawczych i szkół wyższych.

Na wstępie prof. A. A. Błagonrawow podkreślił wyjątkową doniosłość wydania *Zarysu* i wezwał do skrupulatnego rozpatrzenia i przedyskutowania wszelkich nasuwających się problemów, by *Zarys* osiągnął jak najwyższą wartość naukową. Z referatem o przeznaczeniu *Zarysu* i zasadach, na których oparto konspekt, wystąpił kierownik Działu Historii Techniki w ZSRR Instytutu, A. A. Czekanow. Po referacie dr B. A. Rozentreter udzielił informacji o opiniach na temat projektu wydawnictwa, nadesłanych przez wielu profesorów, przez Iwanowskie Zakłady Budowy Maszyn Włókienniczych i in.

W dyskusji wzięło udział 25 osób, aprobując w zasadzie treść konspektu. Równocześnie jednak wysunięto postulaty dotyczące pewnych uzupełnień zawartości *Zarysu* (problematyka materiałów budowlanych i technologii ich produkcji, techniki i technologii montażu w produkcji maszyn itd.), struktury dzieła i układu na zasadzie możliwie najliczniejszych wzajemnych powiązań sąsiadujących rozdziałów, dokładnego określenia objętości rozdziałów, charakteru wykorzystanych materiałów źródłowych.

W uchwałach konferencji, przyjętych przez kolegium redakcyjne, znalazła odbicie zarówno ogólna aprobata konspektu i przedstawionej struktury *Zarysu*, jak i poszczególne wnioski wysunięte w dyskusji.

Andriej Czekanow

HISTORIA WSPÓŁCZESNEJ REWOLUCJI NAUKOWO-TECHNICZNEJ

Naukowcy Moskwy, Leningradu, Kijowa, Swierdłowska, Czelabińska, Rostowa i innych miast wzięli udział w moskiewskiej konferencji o problematyce historii współczesnej rewolucji naukowo-technicznej. Konferencja odbyła się w dniach 25—26 lutego 1964 r. w Instytucie Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR.

Istnieje duży rozdźwięk w traktowaniu wielu zagadnień tej problematyki — stwierdził na wstępie A. S. Fiodorow, zastępca dyrektora Instytutu — toteż należy wszechstronnie i krytycznie rozpatrzyć podstawowe zjawiska wymienionej rewolucji. Z referatem *Zagadnienia współczesnej rewolucji naukowo-technicznej* wystąpili — kandydat nauk historycznych A. A. Kuzin oraz kandydat nauk technicznych S. W. Szuchardin. W przygotowaniu materiałów do referatu wzięło udział wielu pracowników naukowych Instytutu.

Referenci skoncentrowali uwagę: na pojęciach — rewolucja techniczna, rewolucja przemysłowa, postęp techniczny, których treść i zakres są bardzo różnie interpretowane tak w publikacjach radzieckich, jak i nieradzieckich; dalej — na wzajemnych związkach i współzależnościach rewolucji technicznej i rewolucji przemysłowej oraz na wpływie tych rewolucji na rozwój społeczny; wreszcie — na cechach charakterystycznych ewolucyjnego i rewolucyjnego rozwoju techniki w świetle konkretnych przykładów, przy czym ewolucyjny rozwój techniki są to, zdaniem referentów, postępujące zmiany ilościowe, natomiast rewolucyjny rozwój — to zmiany jakościowe stwarzające nowe sposoby produkcji.

Dowodząc, że współczesna rewolucja naukowo-techniczna jest procesem obiektywnym, wynikającym z ogólnych prawidłowości historycznych, a rewolucje o podobnym charakterze dokonywały się w technice i dawniej — referenci szczegółowiej omówili treść rewolucji technicznej i przemysłowej w końcu XVIII i na początku XIX w. Zaznaczyli oni, że takie same następstwa pociągała za sobą zmiana jednego sposobu produkcji na drugi także i w formacjach przedkapitalistycznych. Każda formacja pod względem aspektów technicznych sposobu produkcji dzieli się na dwie fazy. W pierwszej fazie technika produkcji zachowuje